

Sámi allaskuvla
Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

Árktalaš servodaga hástalusat

10 oahppočuoggá

Sámi journalistihka bachelorprográmma

1 Oahpu namma

Sámegillii: Árktalaš servodaga hástalusat

Norsk: Utfordringer i Arktis

English: Challenges in the Arctic

2 Oppalaš diedut oahpu birra

- Oahppoovttadaga koda: JOU 110
- Viidodat: 10 oahppočuoggá
- Oahpu lágideapmi: Oahppu lágiduvvo oahppobáikkis Sámi allaskuvllas. Neahta bokte sáhtta oážžut sihke bagadallama ja sisabuktimiid.

3 Oahpu gullevažuohta

Fága lea geatnegahtton oassi Sámi journalistihka bacheloroahpus.

4 Sisabeassangáibádusat

Jos leat sajit, de sáhttet olggobeale/ eksterna ohccit ohcat dán ohppui. Ohccit fertejit deavdit Sámi allaskuvlla vuoddoahpuid oppalaš sisaváldingáibádusaid.

Sisabeassanvuoddu sáhtta leat juogo oppalaš lohkašbollašvuohta (čadahan joatkkaskuvlla/logahaga) dahje reálagelbollašvuohta. Sámegea gáibádusa sáhtta deavdit čuovvovaš vugiid mielde: Norgga joatkkaskuvllas sámegea 1. dahje 2. giellan 2, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje lohkan sámegea vierrogiellan ja Ruota gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje odđáigásaš giellan (moderna språk 200-300 čuoggá) dahje vástideaddji sámegea oahppu doaibmi njuolggadusaid mielde. Sámegea gáibádusa sáhtta maid deavdit sámegea lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin dahje ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuohta man dási gelbollašvuohta ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvvoštallamii ja meannuduvvo dán vuodul.

5 Oahpahasgiella

Oahpahasgiella lea davvisámegea, muhto skandináva gielat ja engelasgiella sáhttet geavahuvvot. Oahpahas eanngalsgillii ii dulkojuvvo. Eará giellaid oahpahas dulkojuvvo dárbbu mielde.

6 Sisdoallu

Studeanttat galget dán oahpus oahppat mat leat Árktalaš guovlluid hástalusat, vejolašvuođat ja árbevierut. Sihke dálkkádatrivdan, luonddugáhtten ja luondduriggodagat leat dehálaš fágaoasit dán oahpus. Dán oahpus maid ohppet studeanttat manne álgoálbmogiid eallima, eallinvuogi ja birgejumi ferte doalahit. Oahpus jearrat maid mat oasis árbevirolaš máhtus ja gelbollašvuođas leat dehálaččat go doalaha ja nanne álgoálbmot servodagaid.

Studeanttat ohppet mo sisabahkkemat váikkuhit servodagaide, sihke olbmuid, elliide ja lundui. Gávppogat sturrot fárremiid geažil ja álgoálbmot gilážat dávjá vásihit eretfárremiid. Máilmmi suorámus fitnodagat plánejit ávkkástallat luondduriggodagain mat leat davviguovlluin.

Studeanttaide fálljuvvo mátki máilmmiviidosas doaluide Arctic Frontiersii mii dollojuvvo Romssas juohke jagi ođđajagimánus.

Studeanttat ohppet analyseret servodagaid. Jearrat manne máilmmiviidosas fitnodagat oidnet rikkis vejolašvuodaid davviguovllus.

Dán oahpus leat olbmuid muitalusat guovddážis, mo sii ellet ja birgejit davvin. Studeanttat ohppet álgoálbmogiid árbevirolaš muitaleami teknihkaid ja movt dán sáhtta geavahit filmma dahje reportáša hámis.

7 Oahppanjoksos

Máhttu ja diehtu:

Studeanta

- ádde mo dálkkádatrivedan čuohtá Árktalaš guvlui
- ádde mo industriija ja máilmmiekonomiija stivre luondduriggodagaid valljivuoda
- ádde mo politihkken ja politihkalaš oktavuodát doibmet Árktalaš guovllus ja makkár sajádat lea sámiin dán fierpmádagas
- ádde mo ja manne álgoálbmogiid vuoigatvuodát, eallinvuogit ja birgejumit fertejit suddjejuvvot stuorra politihkalaš vuogádagas
- ádde mo stuorra servodaga gáibádušat váikkuhit árbevirolaš eallimii, gillii, eallinvuohká, kultuvrii, buolvvaid gaskavuodaide ja dearvvašvuhtii

Gálggat:

Studeanta

- máhtta analyseret ja čilget válljejuvnon fáttain mat gusket Árktalaš guovlluid hástalusaid ja vejolašvuodaide
- máhtta čuovvut politihkalaš ja ekonomalaš proseassaid mat dáhpáhuvvet Árktalaš guovllus
- máhtta árvoštallat olbmuid muitalusaid ja čálatlaš dieđuid
- máhtta reflekeret dahje vuđoleappot čilget iežas bargguid birra
- máhtta vuđoleabbo reportášaid dahje ođđasiid ráhkadit

Oppalaš gelbbolašvuhta:

Studeanta

- máhtta čilget iešheanaláččat Árktalaš guovlluid hástalusaid
- máhtta geavahit journalisttalaš šanjeriid go buvttada áššiid mat gusket fáttáide
- máhtta oaidnit ođđasiid mat lea dehálaččat sihke báikkálaš dásis ja stuorát perspektiivvas

8 Oahpahan- ja oahppanvuogit

Dán fáttás lea oahpahuš klássalanjas. Galledat maid ásahusaid ja čuovvut muhtin stuorra čoahkkima mas lea fáddán Árktalaš guovlu, dálkkádatrivedan ja luonddugáhtten. Mii maid

čiekŋudat olbmuid mitalusaide ja dát mearkkaša ahte mii vuolgit muhtin Árktalaš álgoálbmot báikái.

9 Gáibádusat beassat eksámenii

Studeantta čállá 3- 4 siidosáš reportáša. Jos studeanta vällje filbmet, de lea bargun ráhkadit unnimusat 4 minuhta guhkkosaš filmma mas čuovvu sierra metodačilgehus. Dát biddjojit bargomáhppii.

Bargogáibádusaide gullet leat aktiivvalaččat mielde logaldallamiin ja buvttadit jeavddalaččat geatnegahtton bargguid. Oahpus fállat bagadallama, árvvoštallama ja čuovvolemiid. Kurssa dohkkeheami gáibádussan lea unnimusat 80 proseantta oassálastin ja buot bargobihtát galget leat máhchuvvon ja 80 proseantta dohkkehuvvon. Fágaoahpaheaddji dohkkeha gáibádusaid beassat eksámenii.

10 Eksámen

5-beaivásaš ruovttueksámen mas studeanta čállá 5-7 siidosáš čállosa mii mearriduvvo oahpaheaddji joavkkus. Studeanta sáhttá maid ráhkadit filmma mii lea gaskkal 5-10 minuhtta (60% loahpalaš árvosánis).

Bargomáhppa ja reportáša lea oassin eksámenis (40% deaddu loahpalaš árvosánis).

Árvosánit addojit ECTS vuogádaga mielde, mas A lea buoremus árvosátni ja E lea vuolemus ceavzinárvosátni. F árvosátni mearkkaša ahte ii leat ceavzán. Muđui čujuhuvvo Sámi allaskuvlla loahpalaš árvvoštallan- ja eksámennjuolggadusaide.

11 Leago privatisttain vejolaš váldit dán oahpu?

Ii leat.

12 Kvalitehtasihkkarastin

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii, ja makkár vejolašvuodát/geatnegasvuodát studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágaraortta vuodul.

13 Lohkanmearri

AMAP, 2017. Adaptation Actions for a Changing Arctic: Perspectives from the Barents Area. Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), Oslo, Norway. (Geahča e.e. kap 6 ja 7 Miellodusin.) Árktalaš vákšun-ja árvvoštallanprográmma (AMAP)

AMAP (2015), Čoahkkáigeassu policydahkkiide, *Árktisa nuoskkideapmi 2015, Bissovaš orgánalaš nuoskkideaddjit; Radioaktiivvalaš suonjardeapmi Árkttisis, Olbmuid dearvvašvuohta Árkttisis* (11 siiddu), Árktalaš vákšun-ja árvvoštallanprográmma (AMAP)

AMAP (2015), Čoahkkáigeassu policydahkkiide, *Árktalaš dálkkádatáššit 2015, Dálkkádaga oanehisáigásaš nuoskkideaddjit* (15 siiddu) Árktalaš vákšun-ja árvvoštallanprográmma (AMAP)

AMAP (2013) *Jiekŋaábi suvrun, Oppalaš geahčastat* Árktalaš vákšun-ja árvvoštallanprográmma (AMAP) (27 siiddu)

AMAP (2011) *Árktalaš dálkkádatáššit 2011, Rievdadusat Árktisa muohttagis, čázis, jieŋas ja agibeaiduolus*, Árktalaš vákšun-ja árvvoštallanprográmma (AMAP) (heive giehtagirjin oahpahasas)

Cortzen, Jan (2010) *Den grønlandske drøm POLARPARADISET*, Mediehuset Sermitsiaq.gl , Nuuk, (siiddut 202-234, 419- 451)

Fjellheim, Rune S ja Henriksen, John Bernhard (2006) *Oil and Gas Exploitation on Arctic Indigenous Peoples' Territories Human Rights, International Law and Corporate Social Responsibility*, Gáldu čála, Guovdageaidnu

<http://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1251&context=aprci>

J.C.H. King, Pauksztat Birgit and Storrie Robert (2005) *Arctic Clothing*, McGill-Queen`s University Press, Montreal & Kingston, Ithaca (siiddut 8-41, 100- 131)

Leroux, Odette, Jakson Marion E and Freeman Minnie Aodla (1994) *Inuit Women Artists*, Canadian Museum of Civilization (siiddut 37- 40, 95- 157, 223- 239)

Pogodaev, Mikhail; Oskal, Anders; Smuk, Inger Anita; Turi, Johan Mathis; Omma, Helena; Turi, Ellen Inga. *Working Inside the Arctic Council: Arctic Change and World Reindeer Herders*. I: Shared Voices 2016 Special Issue. UArctic Magazine. University of the Arctic. ss. 48-51

Reinert, Erik; Eira, Inger Marie Gaup; Mathiesen, Svein D.; Turi, Ellen Inga; Aslaksen, Iulie; Reinert, Hugo. *Adapting to climate change in Sámi reindeer herding: the nation-state as problem and solution*. I: Adapting to Climate Change: Thresholds, Values, Governance. Cambridge University Press 2009. ISBN 9780521764858. ss.417-432.

Silviken Anne (2011) *“Reindriffta på helsa løs”*. Arbeidsrelatert stress i reindriftnæringen i lys av Mark Williams` modell «Cry of Pain», Suicidologi Nr 3, 2011

Magasiinnat:

Time Magazine, The Race to the Arctic by James Graff, 01.10.2007

<http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,1663848,00.html>

Time Magazine, The Race for Arctic Oil. Is Russia Ready to Share? Simon Shuster, 27.09.2010

<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,2021644,00.html>

Background information and research about the Arctic Region

<http://www.arcticcentre.org/EN/communications/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples>

Filmmat:

Idivuoma, Samuel ja Idivuoma, Ann Mariela, (2009), *Dálkkádatrievdama váikkuhusat – The Victims of the New Weather*, SVT, Kiruna

VEAHKKENEAVVUT- ii leat bákkolaš

Turi, Ellen Inga. Commentary - Healthy communities in the Arctic - Saami perspectives. Pages 355-362 in Young, O. R., Jong, D. K. and Yoon, H. K. (Eds.) *The Arctic in World Affairs: A North Pacific Dialogue on International Cooperation in a Changing Arctic*. 2014 North Pacific Arctic Conference Proceedings. Korea Maritime Institute and East-West Centre, Honolulu, USA. Online:

<https://www.eastwestcenter.org/system/tdf/private/2015arctic.pdf?file=1&type=node&id=35834>

Turi, Ellen Inga. Commentary - *Indigenous response to Arctic Development: A Rights based approach*. Pages 355-362 in Young, O. R., Jong, D. K. and Yoon, H. K. (Eds.) *The Arctic in World Affairs: A North Pacific Dialogue on International Cooperation in a Changing Arctic*. 2014 North Pacific Arctic Conference Proceedings. Korea Maritime Institute and East-West Centre, Honolulu, USA. Online:

<http://www.eastwestcenter.org/sites/default/files/filemanager/pubs/pdfs/Arctic2014/2014arctic-01frontmatter.pdf>

Arctic Council (2016). Arctic Resilience Report. M. Carson and

G. Peterson (eds). Stockholm Environment Institute and Stockholm Resilience Centre, Stockholm.

<http://www.arctic-council.org/arr>

Watt-Cloutier, S. (2015). *The right to be cold: One woman's story of protecting her culture, the Arctic and the whole planet*. Penguin Canada.

Åhren, Inger Marit Eira ja Møllersen Snefrid (2015) *Boazodoalu árgabeaivi*, Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi ja SÁNAG- Sámi našuvnnalaš gealbobálvalus- psyhkálaš dearvvašvuodasuddjen ja gárrendilledikšu, Kárášjohka

Pensumlistu sáhtta rievdat jos bohtet ođđa áigegeovdilis girjjit, magasiinnat, dieđut dahje filmmat